

Анотація. Сполучені Штати Америки і Європейський Союз зараз діють в новому світі, який вимагає від них більшого і представляє нові виклики. При цьому ЄС і США по-різному бачать головні загрози своїй безпеці: для США – це поширення зброї масового ураження, тероризм, держави ізгої, а для ЄС – етнічні конфлікти, міграційні проблеми, організована злочинність, бідність і погіршення стану навколишнього середовища. У статті розглядаються стратегії і особливості поведінки даних акторів, витoki такої поведінки, аналізуються відмінності в ролях, які вони відіграють на міжнародній арені в сучасному світі.

Ключові слова: США, ЄС, постбіполярний світ, безпека, стратегії.

Abstract. The United States of America and the European Union are acting in the new world now, which require more from them and represents new challenges for them. At the same time, the European Union and the United States see the threats to the safety differently: for the USA, these are a distribution of weapons of mass destruction, terrorism, pariah states, and for the EU – the ethnic conflicts, migration problems, organized crime, poverty and deterioration of environment. In the article, strategy and mode of behavior of these actors are considered, sources of such behavior are deliberated; differences in roles, which they play on the international scene in the modern world, are analyzed.

Key words: The United States of America, The European Union, post-bipolar world, security, strategies.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кейган Р. О рае и силе: Америка и Европа в новом мировом порядке / Р. Кейган. Пер. с англ. А. Смирнов. – М.: Дом интеллектуальной книги; «Российская политическая энциклопедия» (РОССПЭН), 2004. – 160 с.
2. Smith M. Between Two Worlds? The European Union, the United States and World Order / Michael Smith. – periodical: International Politics, № 41, 2004. – P. 95–117
3. Фриман Ч. Все рушится: Америка, Европа в новом мировом беспорядке / Чез Фриман // Россия в глобальной политике, 2016. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.warandpeace.ru/ru/analysis/view/115565/>
4. Гальчинський А. Європа і США – Геополітичне Суперництво / А. Гальчинський. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://old.niss.gov.ua/Evrointeg/ekonom.htm>
5. Макаренко Є.А. Відносини США і Європи у XXI столітті: прагматика і прогностика трансатлантизму / Є.А. Макаренко. – Актуальні проблеми міжнародних відносин. Випуск 103 (Частина I), 2011. – С. 3–8
6. Dowd A.W. A different course? America and Europe in the 21st Century / Alan W. Dowd. – periodical: Parameters, vol 34 no 3, 2004. – P. 61–74.
7. Kanet R.E. Still Mars, Still Venus? The United States, Europe, and the Future of the Transatlantic Relationship / Roger E. Kanet. – periodical: International Politics, №45, 2008. – p. 231-235
8. Кауфман С. Каким будет этот внезапно появившийся новый мир? / Сивилья Кауфман. – Инопресса, 2017. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: https://www.inopressa.ru/article/23jan2017/lemonde/trump_3.html

УДК 324

ЯК ЗМІНИВСЯ ПОЛІТИЧНИЙ ЛАНДШАФТ УКРАЇНИ ПІСЛЯ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ 2015: ВІД МОНОПОЛІЇ ДО РЕГІОНАЛІЗАЦІЇ

К. І. Семивол, О. І. Кокорська

Анотація. У даному дослідженні проаналізовано, як місцеві вибори в Україні 2010 та 2015 рр. змінили політичний ландшафт країни. Чинники цих змін: нове виборче законодавство, закон про декомунізацію, вплив з боку бізнесових і фінансових кіл. Ситуація на Заході держави, де не спостерігається чітка перевага певної політичної сили, мало змінилася після виборів 2015р. Картина на Сході схожа на мапу часів перебування при владі «Партії регіонів». Тим не менш, якщо порівнювати сучасний політичний ландшафт з його параметрами у 2010 році, то він відрізняється, насамперед, своєю строкатістю та розпорошеністю політичних сил. Автор робить висновок, що політичний ландшафт України проходить період трансформації від монополії до регіоналізації.

Ключові слова: політичний ландшафт, місцеві вибори, партія, регіоналізація, Революція Гідності.

Події останніх років в Україні призвели до оновлення політичної системи. Події на Майдані та викриття діяльності колишньої влади вплинули на свідомість людей. Рішення

народу на місцевих виборах 2015 р. змінило політичний ландшафт в Україні. Після Революції Гідності ряд партій, включно з Партією регіонів і КПУ, зникли з політичної арени. Натомість виникали нові партійні структури, членами яких часто ставали саме активісти та громадські діячі, які безпосередньо брали участь у подіях на Майдані.

Ландшафт, зокрема політичний, досліджували у своїх працях такі вчені як Л. П. Нагорна, Р. Ф. Туровський, М. Д. Гродзинський. За Л. П. Нагорною політичний ландшафт – це концентрований вираз політичної культури, притаманний саме цій території. У візуальній формі здебільшого йдеться про ті напластування епох, які тією чи іншою мірою залишили свій відбиток на середовищі людського проживання [1, с.334]. М. Д. Гродзинський дає таке визначення: політичний ландшафт – це образ простору, в якому через його місця та конфігурації знаходять уречевлений вираз політичні ідеї, доктрини, цінності та структури певного часу [2, с. 127].

Російський політолог Р. Ф. Туровський визначає політичний ландшафт як сукупність характеристик (наприклад, електоральних вподобань) політичного процесу, характерного для певної території. Він відображає політику центральної або регіональної влади. У ньому можуть відбиватися риси того, чи іншого історичного періоду (наприклад, пам'ятники Леніну на Сході України, коли там мали підтримку комуністи). Політики завжди прагнуть його трансформувати [3].

Існує багато чинників, які можуть змінювати політичний ландшафт країни. Ми ставимо за мету визначити ті з них, які найбільше вплинули на місцеві вибори в Україні 2015 року:

1. Виборче законодавство.

Виборче законодавство і вміння політиків підлаштовуватися під нього відіграє чи не вирішальну роль на виборах. Значний вплив на політичний ландшафт мало запровадження на виборах до органів місцевого самоврядування в Україні пропорційної системи. До її плюсів можна віднести стимулювання розвитку організаційної структури політичних партій в регіонах, зростання уваги до місцевої проблематики. Негатив полягає у віддаленні партійних структур від суспільства, закріплення його соціокультурного поділу.

2. Закон про декомунізацію в Україні від 9 квітня 2015 р.

Ним була заборонена діяльність комуністичних партій. Як наслідок, впливова раніше політична сила – КПУ – зникла з політичної арени.

3. Вплив з боку бізнесових і фінансових кіл.

Саме вони під час місцевих виборів 2015 р. активно створювали партії-проекти. Нерозмежованість політики (влади) і бізнесу в Україні зумовили великий інтерес бізнесових кіл до виборів та використання політичних партій задля реалізації своїх інтересів. Це призводить до спотворення природи партійних структур і зміни характеру політичної системи з демократичної на кланово-олігархічну. По суті, саме таку трансформацію ми і спостерігаємо зараз.

Задля того, щоб побачити, як змінився політичний ландшафт в Україні після Революції гідності та виборів 2015 р., розглянемо його приблизний стан після місцевих виборів 2010 р. На них підтримку в більшості регіонів держави здобула Партія регіонів. Такі її результати стали можливими, зокрема, завдяки застосуванню адміністративного ресурсу. Так, успіх ПР на Заході можна пояснити мобілізацією до їх лав в якості кандидатів представників місцевих органів влади, керівників підприємств і установ різних форм власності, а також працівників бюджетної сфери (лікарів, педагогів, працівників культури). По суті йшлося про такі ж методи, які застосовувалися цією партією на Сході та Півдні.

Загалом на виборах до рад різного рівня, що проводилися за партійними списками, від Партії регіонів було обрано 39,39% депутатів, а разом з її “політичними сателітами” («Сильна Україна», КПУ, «Народна партія») – понад 55%. Опозиційна сила – ВО «Батьківщина» – провела за партійними списками 16,34 % депутатів, інші опозиційні

партії (ВО «Свобода», «Наша Україна») – відповідно, 4,47 % та 3,26 %. Вибори засвідчили досить помітну підтримку нових партій – «Фронту змін» та «Сильної України», які отримали відповідно 8,03 % та 5,37 % депутатів. Активну участь у виборах взяли й інші нові політичні проекти («Єдиний Центр», «УДАР», «Громадянська позиція», «Совість України» тощо) [4, с.3].

«Батьківщина» мала найбільшу підтримку в Волинській області, «Свобода» у Львівській, Тернопільській та Івано-Франківській, а от у Закарпатській області перемогу отримав «Єдиний центр».

У 2010–2013 рр. партійна система розвивалася в рамках поміркованого плюралізму. Після того, як Янукович став Президентом, можна було спостерігати тенденцію до монополізації політичного простору Партією регіонів. Події Революції гідності радикально вплинули на оновлення партійної системи, хоча сам політичний ландшафт змінився несуттєво. Так, хоча Партія регіонів фактично зникла з політичної арени, частина її представників створила новий політичний проект – «Опозиційний блок» або перейшла в інші партії.

Почасти нові партії та проекти формувалися з політиків та громадських діячів, які брали участь в акціях протесту на Майдані. У 2014 р. на політичну арену вийшли партії, створені під час акцій протесту та після їх завершення («Правий сектор», Блок Петра Порошенка «Солідарність», «Народний фронт»). Більш голосно заявили про себе деякі створені раніше партійні структури, лідери яких наростили власну підтримку під час Майдану («Самопоміч», Радикальна партія Олега Ляшка). Зберегли своє місце, хоча й різною мірою втративши підтримку, «Батьківщина» та «Свобода». Призупинив свою самостійну діяльність «УДАР» [2, с.18].

Але варто брати до уваги те, що зникнення з політичного ландшафту одних партій та поява інших ще не означає, що ідеологічні вподобання людей на певній території докорінно змінилися.

Відомий вітчизняний політолог Юрій Шведа виділив 3 аспекти місцевих виборів 2015 р.

1. Оскільки вони проходили за оновленим законодавством, коли кандидати висувалися через політичні партії, то очевидно, що останні використовували цей момент задля розкрутки свого бренду.

2. Оскільки вибори були місцевими, то більше шансів отримати перевагу мали ті партії, які орієнтувалися на місцеву проблематику, тобто акцентували не загальнонаціональні, а дуже конкретні, прив'язані до місцевої ситуації господарські питання. Вузько-спеціалізовані, тобто регіональні партії, краще орієнтувалися в ситуації на місцях. На них мало вплив не так партійне керівництво, як громада. Наочним прикладом слугує успішне просування партії «Наш край».

3. Оскільки нові політичні утворення ще не мають за собою негативного минулого, яке притаманне багатьом загальнонаціональним партіям, їх шанси на перевагу більші [5].

Таким чином, враховуючи наведені характеристики місцевих виборів 2015 р., можна зробити висновок, що на зміну політичного ландшафту могла вплинути історія партії, її зорієнтованість на певну проблематику та вміле рекламування партійного бренду.

Загалом результати виборів 2015 року кардинально відрізняються від тієї картини, яку ми спостерігали в 2010 році: після Революції гідності жодна з партій не набрала більшості голосів в більшості областей, як це раніше було з «Партією регіонів». Отже, згаданий факт дозволяє нам стверджувати, що політичний ландшафт в Україні зазнав певних змін. Їх сутність і масштаб дозволяє оцінити аналіз зведених показників партій на місцевих виборах, здійснений інформаційно-аналітичним центром «RATING Pro». Згідно з результатами підрахунків Блок Петра Порошенка «Солідарність» підтримали 19,4 % виборців, «Батьківщину» – 12 %, «Опозиційний блок» – 11,5 %, «Українське об'єднання патріотів – УКРОП» – 7,3 %, «Свободу» – 6,7 %, Радикальну партію Олега Ляшка – 6,7 %, «Сильну Україну» – 5,37 %, «Фронт змін» – 4,47 %.

«САМОПОМІЧ» – 6,3 %, «Відродження» – 5,4 %, «Наш край» – 4,8 %, Аграрну партію України – 3,2 %[6].

Тобто попри економічну кризу та продовження конфлікту на Сході, правлячій партії «Блок Петра Порошенка» вдалося провести в ради найбільшу кількість своїх представників, включно з тією територією Донбасу, де вибори відбулися. На відміну від колег по коаліції у парламенті, партія Арсенія Яценюка «Народний фронт» втратила довіру виборців і відмовилася від участі у місцевих виборах, оскільки економічна криза в країні дуже вдарила по рейтингу Прем'єра та його політичної сили.

Серед інших варто виділити таку проєвропейську партію як «Самопоміч», яка поступово закріплюється в політичному ландшафті України. Спочатку вона мала виразний регіональний характер, однак поступово розширила свою електоральну базу, отримуючи підтримку громадян навіть на Сході та Півдні України. Її кандидат Олександр Сенкевич став головою міськради у Миколаєві. За кількістю депутатів, які увійшли до Миколаївської міської ради, «Самопоміч» посіла друге місце після «Опозиційного блоку», набравши 18,52 % голосів.

Також досить успішно проявили себе на місцевих виборах регіональні партії, які значною мірою орієнтувалися на місцеві, а не на загальнонаціональні проблеми. Наприклад, «Вінницька європейська стратегія» перемогла на виборах до Вінницької міської ради, «Довіряй справам» активно конкурувала на виборах в Одесі, «За конкретні справи» – на Хмельниччині. Новий проєкт «Наш край», програма якого також була зорієнтована на регіональні питання, отримав помітну підтримку виборців на Півдні та Сході, а партія «Відродження» – в Харківській, Одеській та Закарпатській областях. Тим самим вони відібрали голоси у «Опозиційного блоку» у східних, південних і центральних областях України.

Поступово реабілітується перед виборцями та відновлює свої колишні позиції націоналістична партія «Свобода». Частину голосів у неї міг би «відірвати» «Правий сектор», який у політичному ландшафті орієнтується на схожий електорат, однак ця політична сила не брала участі у місцевих виборах. «Свободу» найбільше підтримали у Вінницькій, Львівській, Житомирській, Івано-Франківській, Київській, Волинській, Черкаській та Хмельницькій областях.

В окремих областях України (наприклад, у Волинській – 26,56 %) заручився підтримкою виборців політичний проєкт «УКРОП», якому вдалося провести потужну рекламну кампанію з акцентуванням уваги на темі війни та патріотизму. Він також як проєкт одного з місцевих олігархів увійшов в політичний ландшафт Дніпропетровщини, де здобув 20,83 % голосів на виборах у обласну раду. Але чи зможе «УКРОП» надовго закріпитися в політичному ландшафті – далеко не факт, оскільки будь-які проєкти є тимчасовими.

Партія «Опозиційний блок», яка значною мірою складається з колишніх регіоналів, очікувано набрала більшість у східних областях України, проте варто зауважити, що її підтримка виявилася набагато меншою, аніж та, котру мала «Партія регіонів». А отже після Майдану та подій у Криму і на Донбасі політичний ландшафт Центру та Сходу змінюється слідом за змінами у свідомості та вподобаннях людей.

Зі свого боку, на Заході України він фактично зберігає свій профіль. Тут результати виборів були прогнозованими. Для прикладу, на Закарпатті, як і в 2010 р., на виборах до обласної ради з результатом 29,69 % голосів перемогла партія «Єдиний центр», обійшовши БПП «Солідарність».

Підсумовуючи, зазначимо, що в цілому за результатами місцевих виборів 2015 р. політичний ландшафт України зазнав несуттєвих змін. Так, з'явилися нові партії та партійні проєкти, які показали гарні результати на місцевих виборах і мають шанс закріпитися на перспективу, якщо претендуватимуть на місця в парламенті. Саме це свого часу відбулося з партіями «УДАР», «Фронт змін», «Сильна Україна». Але на даний момент їм не вистачає авторитетних лідерів загальнонаціонального масштабу. Крім того,

їх сутність та спрямування багато в чому залишилися тими ж самими, що і раніше. Та і громадяни, які підтримували «Партію регіонів» продовжують голосувати за своїх кандидатів, котрі або просто змінили назву партійної конячки («Опозиційний блок», «Наш край»), або перейшли в інші партії. Так, найбільша кількість колишніх регіоналів виявилася в партії «Блок Петра Порошенка», де як мінімум значиться 120 депутатів-перебіжчиків. Другим запасним аеродромом для них стала партія «Наш край», яка зібрала під своїм крилом насамперед мерів з різних областей України. Третє місце утримує партія «Відродження», на четвертому – «Батьківщина» Юлії Тимошенко [7].

Практично не змінилася ситуація на Заході держави, де не спостерігається чітка перевага певної політичної сили. Тут виборці надали підтримку БПП «Солідарність», «Свободі», «Батьківщині» та ряду інших партій. Зі свого боку, картина на Сході не виглядає такою барвистою. Вона навіть дещо схожа на мапу часів перебування при владі «Партії регіонів». Там населення, хоч і значно меншою мірою, продовжує підтримувати опонентів діючої влади. Тим не менше, якщо порівнювати сучасний політичний ландшафт з його параметрами у 2010 році, варто підкреслити, що він відрізняється, насамперед, своєю строкатістю та розпорошеністю політичних сил. Сьогодні у межах однієї області конкурують між собою декілька політичних партій, а не одна-дві, як це було за правління Януковича. А отже, можна стверджувати, що політичний ландшафт проходить період трансформації від монополії до регіоналізації.

Аннотація. В данном исследовании проанализировано, как местные выборы в Украине 2010 и 2015 гг. изменили политический ландшафт страны. Факторы этих изменений: новое избирательное законодательство, закон о декоммунизации, влияние со стороны бизнеса. Ситуация на Западе государства, где не наблюдается четкое предпочтение определенной политической силы, мало изменилась после выборов 2015г. Картина на Востоке напоминает карту, когда при власти была «Партия регионов». Тем не менее, если сравнивать современный политический ландшафт с его параметрами в 2010 году, то он отличается, прежде всего, своей пестротой и разпорошенностью политических сил. Автор делает вывод, что политический ландшафт Украины проходит период трансформации от монополии к регионализации.

Ключевые слова: политический ландшафт, местные выборы, партия, регионализация, Революция Достоинства.

Abstract. In this study, we analyzed how the local elections in Ukraine 2010 and 2015 have changed the political landscape of the country. The reasons for these changes: a new election law, the law on de-communization, the impact of the business. If we compare the present political landscape with his options in 2010, it differs primarily in a variety of political forces. The author concludes that the political landscape of Ukraine is undergoing a period of transformation from a monopoly to regionalization.

Keywords: political landscape, the local elections, party, regionalization, the Revolution of Dignity.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Нагорна Л. П. Регіональна ідентичність: український контекст / Л. П. Нагорна. – К. : ІПіЕНД імені І.Ф. Кураса НАН України, 2008. – 405 с.
2. Гродзинський М. Д. Пізнання ландшафту: місце і простір. У 2-х томах / М.Д. Гродзинський. – Київ: Видавничо-поліграфічний центр “Київський університет”, 2005. – Т. 2. – 503 с.
3. Партійна система України до і після Майдану: зміни, тенденції розвитку, суспільні запити / Аналітична доповідь центру Разумкова // Національна безпека і оборона. – 2015. – №6-7(155-156). – С. 2-60
4. Туровский Р. Ф. Политический ландшафт как категория политического анализа. – [Електронний ресурс] Р. Туровский. – Режим доступа: <http://gigabaza.ru/doc/163577.html>
5. Шведа Ю. «Наш край» матиме серйозний вплив на політичний ландшафт Львівщини / Ю. Шведа. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://galinfo.com.ua/news/nash_kray_matyme_seryoznyu_vplyv_politychnyy_landshaft_lvivshchyny_shveda_203375.html
6. "RATING Pro" проаналізував результати місцевих виборів 2015. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://kurs.if.ua/news/rating_pro_proanalizuvav_rezultaty_mistsevyh_mistsevyh_vyboriv_2015_28940.html
7. Активисты подсчитали, в какие партии вошли экс-регионалы. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://nahnews.org/394381-aktivisty-podschitali-v-kakie-partii-voshli-eks-regionaly/>
8. Центральна виборча комісія. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.cvk.gov.ua/vm_2015/